

УДК 339.1:636

Н. І. Рижикова

кандидат економічних наук, доцент Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, м. Харків

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІЙ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ

У статті розглянуті основні передумови, що стримують розвиток венчурного підприємництва в інноваційно-інвестиційній діяльності. Ця проблематика проектується на галузь аграрного виробництва, яка становить наш предмет дослідження. Запропонована система комплексного управління рівнем інвестиційного ризику.

Ключові слова: венчурний капітал, венчурне підприємництво, аграрні підприємств, інноваційно-інвестиційна діяльність.

Ryzhykova N. SOME ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF VENTURE BUSINESS IN THE INNOVATION-INVESTMENT MODEL OF DEVELOPMENT

The article considers the main preconditions hindering the development of venture capital business in innovation and investment activities. This problem is designed in the field of agricultural production, which is our subject of research. The system of complex management of the level of investment risk is proposed.

Keywords: venture capital, venture capital, agrarian enterprises, innovation and investment activity.

Нова модель економічного розвитку, що ґрунтується на інноваційному типі розвитку, передбачає зміну самого поняття науково-технічного прогресу і науково-технічного розвитку. З'являються нові пріоритети: добробут, продовольча безпека, інтелектуалізація виробничої діяльності, використання високих і інформаційних технологій, екологічність. Ця модель потребує нових підходів до фінансово-кредитної політики, ефективного стимулювання інновацій, розвитку наукомістких та скорочення природоексплуатуючих галузей – на макrorівні; зміни типу підприємницької діяльності, активного залучення до виробництва дрібного та середнього приватного бізнесу – на мікрорівні. Характерною ознакою нової моделі економічного розвитку є широкий розвиток венчурного підприємництва, залучення ризикового капіталу до фінансування інноваційного бізнесу. Саме тому, обрана тематика дослідження є актуальною та практично значимою.

Проблеми визначення, врахування інвестиційних ризиків різного типу знайшли висвітлення у наукових працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, можна зазначити роботи Р. Абдуллаєва, І. Борщука, О. Бугрова, В. Варені, І. Гончаренко, В. Головатюка, А. Дагаєва, І. Дворака, О. Зальотова, О. Іванької, І. Іртищевої, М. Клапківа, В. Мартиненка, А. Пересади, О. Чечелюка. Однак комплексного вирішення проблеми використання венчурного інвестування в створенні інвестиційно-інноваційної моделі розвитку України поки не знайдено.

Незважаючи на проголошення Україною інноваційного шляху розвитку, дотепер рівень впровадження інновацій в аграрному секторі економіки настільки низький (їх впроваджує лише 10% аграрних підприємств країни), що його вплив не забезпечує достатнього рівня розвитку ефективності виробництва. Однією з причин такого стану є непослідовність державної політики в науково-технологічній та інноваційній сферах, зокрема

недоліки у визначенні державних пріоритетів і вкрай незадовільна ситуація з їх реалізацією.

На нашу думку, суттєво змінити ситуацію можна шляхом використання інноваційних факторів розвитку, досягнень сучасної науки і новітніх високих технологій як головного ресурсу економічного розвитку аграрної сфери.

Одним з інноваційних факторів є залучення венчурних інвестицій. Дослідник Василенко В. виділяє такі особливості венчурного фінансування[1]:

- кошти вкладаються у венчурний бізнес без гарантій з боку венчура-фірми;
- кошти надаються на безпроцентній основі, тобто ризиковий капітал розміщується не як кредит, а у вигляді паю в статусний фонд фірми;
- вкладники капіталу вимушені очікувати в середньому від 3 до 5 років, щоб переконатись у перспективності вкладень і до 10 років, щоб отримати прибуток на вкладений капітал;
- інвестори ризикового капіталу прагнуть отримати не підприємницький, а засновницький дохід, який почне приносити підопічна фірма;
- повернення вкладених коштів венчурним фінансистом здійснюється в момент виходу цінних паперів фірми на відкритий ринок і залежно від частки участі в наданні коштів;
- фінансові організації стають співвласниками венчурної фірми, а надані кошти – внесок у статутний фонд підприємства – часткою власних коштів останнього.

Дослідження природи венчурного капіталу говорить про те, що зіграв у другій половині ХХ століття він зіграв найважливішу роль у реалізації найбільших науково-технічних нововведень в області мікроелектроніки, обчислювальної техніки, інформатики, біотехнології, в інших наукомістких галузях виробництва. Тож не випадково розвиткові венчурного бізнесу активно сприяють державні

органи ряду провідних індустріальних країн. Вони виходять при цьому з необхідності підвищення конкурентоздатності національної промисловості в умовах загострення суперництва на світовому ринку. Чималу роль грає і турбота про підтримку рівня зайнятості населення, у тому числі, через створення нових робочих місць у малому бізнес. [2].

В Україні перші кроки по використанню принципів венчурного бізнесу були розпочаті не в області фінансування ініціативних підприємницьких проєктів, а з метою виходу з кризи і підвищення ефективності роботи приватизованих підприємств. Втім це один із традиційних напрямків венчурного бізнесу. На сьогоднішній день, ліквідність інвестицій в Україні – це одне з болючих питань для венчурного капіталу. Ліквідність інвестицій венчурного капіталу на даний час є невизначеною через такі причини, як нерозвиненість ринку цінних паперів та відсутність достатнього досвіду придбання компаній великими вітчизняними підприємствами.

На наш погляд, основними принципами державного регулювання розвитку ринку венчурного інвестування аграрних підприємств продовольчої сфери мають бути: пріоритетність, системність і комплексність, передбачуваність і прозорість, послідовність і справедливість, зрозумілість та ефективність, екологічна доцільність.

На наш погляд, саме в разі дотримання цих принципів можуть відкритися нові можливості розвитку ринку венчурного інвестування при застосуванні механізму державного регулювання галузі в агропромисловому секторі економіки.

Аналіз поточної ситуації в сфері участі держави в підтримці перспективного напрямку інноваційно-інвестиційної моделі розвитку аграрних підприємств України дозволяє виявити ряд проблем. Зокрема, нерозвиненість існуючої інфраструктури підтримки венчурного підприємництва, що повинна була б сприяти появі нових і розвитку існуючих малих і середніх технологічних інноваційних підприємств, здатних стати привабливим об'єктом для прямого (венчурного) інвестування. Крім того, у вітчизняній венчурній індустрії поки що слабкою є присутність національного капіталу, що був би важливим фактором привабливості української економіки для закордонних інвесторів. Низька ліквідність венчурних інвестицій, значною мірою обумовлена недостатньою розвиненістю фондового ринку. Також, має місце слабкість економічних стимулів для залучення прямих інвестицій в підприємства високотехнологічного сектора, що забезпечують прийнятний ризик для венчурних інвесторів. Необхідно констатувати, що сьогодні залишається практично не вирішеним завдання підтримки процесу створення й розвитку нових інноваційних компаній – потенційних об'єктів інвестицій. Явно недостатні зусилля по становленню підприємницької культури, популярному висвітленню й методичній підтримці венчурного інвестування як щодо нового для України й перспективного виду інвестиційної діяльності.

Таким чином, перед державою стоїть

завдання розробки ефективних форм участі в розвитку венчурної індустрії, з урахуванням, існуючого світового досвіду, українських умов.

У результаті ретельного аналізу світового досвіду венчурного бізнесу можливо сформулювати наступні принципи, якими доцільно керуватись при реалізації заходів державного стимулювання венчурного інвестування. Так, державні заходи повинні намагатися ліквідувати недосконалість ринків або нестачу коштів, що є наслідком недоліквітів фінансової системи, що не дозволяє надавати капітал економічно життєздатним компаніям і проєктам.

При розробці фінансових заходів варто враховувати характер і ступінь інвестиційних пільг: чи направляються вони у венчурні фонди або безпосередньо в малі підприємства, цільові стадії інвестування, фактори ризику, порівняння зі ставками доходів у приватному секторі, ступенем забезпечення компетентності посередників і впливу на приватний капітал.

Заходи підтримки венчурного інвестування повинні стимулювати інвестиції приватного сектора й створювати комерційно активний ринок, а державні заходи повинні намагатися зміцнити приватний сектор венчурного капіталу. З розвитком приватних ринків, ці програми варто звертати.

До управління програмами державної підтримки повинен бути допущений приватний сектор. Хоча держава повинна контролювати виконання програми, її участь у прийнятті інвестиційних рішень варто звести до мінімуму. Процедура подачі малим підприємством, інвестором або інвестиційною компанією заяви про надання пільг, повинна бути простою й прямою.

Венчурні підприємці, інвестори й компанії повинні знати про існування програм підтримки. Інформація про наявність венчурного капіталу повинна бути включена й використана різними державними програмами. Програми підтримки венчурного капіталу повинні регулярно оцінюватися. Критерієм успішності, створених венчурних фондів або малих компаній є те наскільки вони можуть працювати на комерційній основі, тобто приносити прибуток.[3]

Неприпустимо надмірне посилення ролі держави у винятково приватній сфері, якою є венчурне інвестування (наприклад, шляхом введення ліцензування й т. д.). У венчурній індустрії не існує

Рис. 1. Система комплексного управління рівнем інвестиційного ризику

яких-небудь специфічних проблем, вирішення яких потребувало б прийняття спеціального закону. Існуючі проблеми в загальному цивільному, податковому й валютному законодавстві, які перешкоджають розвитку венчурної індустрії в Україні, повинні вирішуватися державою в рамках відповідних галузей права й уже існуючих законодавчих актів.

З метою формування інвестиційного простору аграрних підприємств на підставі результатів дослідження нами розроблено комплексне управління рівнем інвестиційного ризику, його можна розглядати як систему, яка поєднує Risk-маркетинг і Risk-менеджмент.

Система, яка представлена на рис. 1, являє собою комплекс управлінських принципів впливу на взаємопов'язані економіко-організаційні, соціальні, правові, ринкові елементи, людський фактор та інформації щодо діяльності суб'єктів інвестиційного простору. Така система має певні завдання та методи їх вирішення.

Діяльність елементів інвестиційного простору буде успішною за умови застосовування елементів у комплексі. Використання окремих складових комплексу не дає бажаних результатів, оскільки вони взаємозалежні й відображають різні напрями інвестиційної діяльності.

Враховуючи те, що Українська держава переходить на інвестиційну модель розвитку, сьогодні набирає особливого значення державне регулювання інвестиційного процесу в Україні, яке виражається в створенні певних передумов. З метою розвитку венчурної діяльності у вітчизняному АПК ми пропонуємо забезпечити вирішення ряду проблем, а саме: введення відповідної законодавчої бази, контролю за дотриманням законодавства та забезпечення прозорості, чесної конкуренції на виробництві, у сфері послуг і банківському секторі, що унеможливить отримання суперприбутків, використовуючи екстенсивні чинники ведення бізнесу.

Враховуючи високий рівень ризику для реалізації довгострокових інвестиційних проектів, необхідність інвестицій у наукомісткі розробки і відсутність достатніх передумов для отримання коштів у фінансових посередників, для України найбільш прийнятною є американська модель венчурного інвестування.

Список використаних джерел

1. Василюк В. В. Венчурний капітал: основи та історія виникнення // Підвищення ефективності

діяльності підприємств харчової та переробної галузей АПК. – 2015. – С. 66.

2. Кутрань К. В. Венчурне інвестування в умовах фінансової кризи // Економіка та держава. – 2009. – №. 9. – С. 14-16.

3. Пилипенко Б. Г. Формування моделі державної підтримки розвитку венчурного підприємництва в Україні // Бізнес Інформ. – 2014. – №. 11. – С. 80-87.

4. Бузовський Є. А., Скрипниченко В. А., Лучник М. М. Перспективи розвитку інноваційних процесів // Наука і методика. – 2009. – Вип. 19. – С. 32-37.

5. Wadhwa A., Phelps C., Kotha S. Corporate venture capital portfolios and firm innovation // Journal of Business Venturing. – 2016. – Vol. 31 (1). – Pp. 95-112.

6. De Vries G. et al. Trade mark or patent? The effects of market concentration, customer type and venture capital financing on start-ups' initial IP applications // Industry and Innovation. – 2017. – Vol. 24 (4). – Pp. 325-345.

References

1. Vasylyuk, V. V. (2015). Venchurnyy kapital: osnovy ta istoriya vynyknennya [Venture capital: basics and history of occurrence]. In *Pidvyshchennya efektyvnosti diyal'nosti pidpryyemstv kharchovoyi ta pererobnoyi haluzey APK [Improving the efficiency of the enterprises of the food and processing industries of the agroindustrial complex]* (p. 66). [in Ukrainian].

2. Kutran, K. V. (2009). Venchurne investuvannya v umovakh finansovoyi kryzy [Venture investment in the financial crisis]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 9, 14-16. [in Ukrainian].

3. Pylypenko, B. H. (2014). Formuvannya modeli derzhavnoyi pidtrymky rozvytku venchurnoho pidpryyemnytstva v Ukrayini [Formation of a model of state support for the development of venture business in Ukraine]. *Biznes Inform – Business Inform*, 11, 80-87. [in Ukrainian].

4. Buzovskyy, Ye. A., Skrypnichenko, V. A., & Luchnyk, M. M. (2009). Perspektyvy rozvytku innovatsiynykh protsesiv [Prospects for the development of innovative processes]. In *Nauka i metodyka [Science and methodology]: Vol. 19* (pp. 32-37). [in Ukrainian].

5. Wadhwa, A., Phelps, C., & Kotha, S. (2016). Corporate venture capital portfolios and firm innovation. *Journal of Business Venturing*, 31 (1), 95-112.

6. De Vries G., & et al. (2017). Trade mark or patent? The effects of market concentration, customer type and venture capital financing on start-ups' initial IP applications. *Industry and Innovation*, 24 (4), 325-345.